

Den ugifte mor og barnet

TIDEN FØR FØDSELEN

Vi har tidligere sett på foreldrenes reaksjon på datterens graviditet og fant at etter en stund hadde nesten halvdelen av foreldrene akseptert at deres datter skulle bli ugift mor, og støttet henne på forskjellige måter. Nesten samtlige av foreldrene fikk greie på datterens tilstand *etter* at det ikke lenger var tvil om at hun var gravid.

For kvinnen selv opplever vi et mye mer differensiert bilde av graviditeten, fordi hun i to eller flere uker må leve med tvilen om hun virkelig er gravid. Selv etter at graviditeten var blitt konstatert, var det 14 prosent av kvinnene som nektet å tro på legens ord (Tabell 1), mens 43 prosent ga uttrykk for at de ble ulykkelige eller sjokkerte da de fikk vite den sannheten de hadde ant. Det var 17 prosent som oppga at de mest av alt var redde for hva foreldrene og andre folk ville si om dem. Tjuetre prosent av kvinnene mente at det var da ikke så ille å bli gravid, for de skulle jo likevel gifte seg med barnets far. Tretten prosent tenkte først og fremst på de praktiske vanskene, dvs. hvordan de skulle kunne klare å forsørge et barn alene. Det var i alt 35 prosent av kvinnene som så realistisk på situasjonen og aksepterte

Den ugifte mors første reaksjon på graviditeten.

T a b e l l 1.	Relative tall
Ble ulykkelig, fikk sjokk	43
Aksepterte graviditeten	35
Håpet stadig på giftermål med barnets far	23
Ble glad, ønsket et barn	18
Var redd for hva foreldre og andre ville si	17
Nektet å tro på graviditeten	14
Tenkte på de praktiske vanskene ved å skulle forsørge et barn	13
Annet	7
	170 prosent*
	N = 77

* Flere personer har gitt mer enn ett svar.

graviditeten som en rimelig eller i alle fall mulig konsekvens av et seksuelt forhold. Utover dette var det 18 prosent av kvinnene som direkte ble glade over graviditeten, noen fordi de håpet det ville fremskynde giftermålet og et par av kvinnene fordi de lenge hadde ønsket seg et barn, selv om de ikke nødvendigvis ble gift med barnets far.

De kvinner som var mest redde for hva omgivelsene ville si til deres graviditet, var de kvinner som hadde hatt et forhold til en gift mann eller som hadde hatt det vi tidligere har kalt et lite akseptabelt forhold til barnets far.

Det hadde kanskje i denne sammenheng vært rimelig å spørre kvinnene om de hadde brukt noen form for prevensjon. Men dels ønsket vi ikke å stille disse spørsmål fordi seksualdebatten på det tidspunkt intervjuingen foregikk, var på sitt høyeste i presse og kring-

kasting, og dels ville et sånt spørsmål ikke ha gitt et noe særlig pålitelig inntrykk av den generelle anvendelsen av preventive midler. Det er knapt rimelig å anta at det blant ugifte kvinner bare er de ugifte mødre som ikke har brukt preventive midler. På et indirekte spørsmål om det var noen kunnskaper de hadde savnet (liste med 25 forskjellige emner ble forelagt), var det 2 prosent av mødrene som oppga at de hadde savnet opplysning om prevensjonsteknikk.

Man kan trygt si at hos størstedelen av kvinnene var graviditeten uønsket. Noen av dem var i virkelig panikkstemning, og abort syntes ikke bare som en rimelig, men også en nødvendig løsning — inntil motforestillingene begynte å gjøre seg gjeldende. Det var 4 prosent av kvinnene som prøvde alle mulige utveier for å få svangerskapet avbrutt, gikk fra lege til lege, sendte inn abortsøknad, slukte alle de piller de kunne få tak i, hoppet tau og tok varme bad. Men ingen av dem gikk til en kvaksalver. Det var 21 prosent av kvinnene som bare prøvde en enkelt gang å få svangerskapet avbrutt. For halvdelen av disse besto forsøket i en henvendelse til en lege, som bare kunne konstatere at svangerskapet var kommet utover den tid da det var mulig å få det avbrutt. De fleste av de andre som hadde forsøkt å få svangerskapet avbrutt, hadde sendt inn en formell søknad om abort, men ikke fått den innvilget. Dette avslag ble da oppfattet som endelig, og det ble ikke gjort flere eller andre forsøk på å oppnå abort. Det var 31 prosent av kvinnene som nok tenkte at abort kunne være en mulig løsning på situasjonen, men som likevel hadde altfor store mot-

forestillinger til å gjøre noe forsøk på å få svangerskapet avbrutt. Sytten prosent av samtlige intervjuede kvinner syntes at abort var etisk uforsvarlig, fordi det innebar å ta liv. Bare 6 prosent mente at abort kan være farlig for kvinnen, og nevnte dette som den vesentligste grunn til at de ikke fikk inngrepet foretatt. Fem prosent oppga at de hadde hørt at legal abort var så vanskelig å oppnå at det ikke engang var umaken verd å forsøke det, mens andre 5 prosent var redd at de siden ville angre seg dersom de fikk foretatt en abort. Til sist var det 44 prosent av kvinnene som aldri overveide abort som noen mulig løsning på problemet. For de fleste av dem gjaldt det at de på den tid da det stadig var mulig å få utført et inngrep, var sammen med barnets far og regnet med at de snart skulle gifte seg. For en del andre gjaldt det at de hadde begynt å glede seg til å få et barn og ønsket at barnet skulle bli født, selv om det ikke fikk en far. Noen få av kvinnene nevnte at dette var deres siste sjanse til å få barn og at de ikke ønsket å forspille den.

Fjorten prosent av samtlige kvinner oppga at de hadde vært utsatt for press til å få svangerskapet avbrutt. I over halvdel av tilfellene var det foreldrene til barnets far som presset på for at kvinnen skulle få abort.

TIDEN ETTER FØDSELEN

Mens svangerskapsavbrytelse ble overveid eller forsøkt av mer enn halvdel av de intervjuede ugifte mødre, var det bare 17 prosent som noen gang over-

veide å adoptere bort barnet. Det virker som om det for disse kvinner ville ha vært lettere å la svangerskapet bli avbrutt enn å gi barnet bort til andre. Dette stemmer for så vidt overens med at det blant ugifte kvinner hvert år blir utført mange ganger flere aborter enn det blir adoptert bort barn født utenfor ekteskap.¹ Normen om at den ugifte mor og barnet ikke skal skilles, er sterkere enn normen om at fosterets utvikling ikke må avbrytes, slik den kommer til uttrykk både i faktisk atferd og i oppfattet atferd.

Spør man disse kvinner om hvorfor de ikke adopterte bort barnet sitt all den tid de fleste av dem nå så nødvendig hadde villet bli ugifte mødre, så er svarene egentlig ikke utfyllende, dvs. svarene blir betraktet som så innlysende at en ytterligere forklaring virker overflødig. De fleste av svarene lød slik: «Det gjør man jo ikke; det var umulig, det var jo *mitt* barn.» Av dem som hadde ønsket å adoptere bort barnet, var det noen som nevnte at de selv var redde for å bli ugifte mødre, og noen som hadde vært under press fra familien. En del hadde også ment at det ville være bedre for barnet å bli adoptert inn i en «ordentlig» familie, men da det kom til stykket, hadde de likevel ikke greid å gi opp barnet.

På spørsmålet om de hadde angret at de hadde beholdt barnet, var det 95 prosent av mødrene som sa at de aldri et øyeblikk hadde angret seg, mens 5 prosent sa at de bare en sjelden gang hadde angret seg.

For ytterligere å klargjøre dette spørsmål spurte vi også om de syntes det var *riktig* at de hadde beholdt barnet. Trettien prosent svarte at det helt sikkert var

det riktigste at barnet var blitt hos dem, mens 57 prosent svarte at de trodde dette måtte være den riktigste løsning både for dem selv og barnet. Fire prosent var ikke helt sikre på svaret, og 8 prosent mente at det kanskje ikke var den beste løsning for barnet, men for dem selv var det den eneste løsning.

En fjerdedel av mødrene syntes ikke det var vanskelig å oppdra et barn alene, og noen syntes til og med at det var lettere å oppdra barnet alene og uten innblanding. Svarene var ikke avhengige av hvorvidt mødrene hadde gutt eller jente. Men mange syntes det var vanskelig å være alene om oppdragelsen, og enda flere forutså at med tiden ville det bli enda vanskeligere. Vanskene var av samme art som dem man finner blant sjømannshustruer.² Bemerkningen om at det for en utearbeidende kvinne ble altfor liten tid til oppdragelse, forekom ofte; undertiden ble den supplert med en bemerkning om at det først og fremst var på daghjemmet at oppdragelsen fant sted. Noen av mødrene var engstelige for hvordan deres barn skulle klare seg i forhold til andre barn når det ble klart at det ikke hadde noen far. En del av mødrene syntes ikke at spørsmålet om å være alene om oppdragelsen var vesentlig, fordi de regnet med at de nok før eller senere ville gifte seg.

PASS OG STELL AV BARNET

Det var 44 prosent av de intervjuede ugifte mødre som var hjemmeværende husmødre, og 4 prosent hadde en huspost hvor de kunne ha barnet hos seg. To av

mødrene gikk på skole, og alle de andre var utearbeidende med heldagsjobb. Av disse var det halvdel som hver morgen avleverte barnet på daghjem og hentet det igjen om ettermiddagen når arbeidstiden var slutt.³ I en tredjedel av tilfellene var det barnets mormor som passet barnet mens moren var på jobben, og nesten alle disse mødre bodde hjemme hos foreldrene sine. Et par av mødrene hadde såpass inntekt at de kunne ha heldags hjelp i huset.

De mødre som selv passet sine barn, hadde alle morstrygd, og siden dette er en begrenset ytelse, vil de fleste av disse kvinner, dersom de da ikke gifter seg, før eller senere være nødt til å gå ut i arbeidslivet. Flere av dem bodde hos foreldrene og deltok der i den alminnelige husholdning, mens mormoren i stedet hadde gått ut i yrkeslivet.

De kvinner som avleverte barna på daghjem, hadde utvilsomt den vanskeligste situasjon. Det ble å stå tidlig opp for å få barnet kledd på og avlevert innen jobben begynte, og det ble å komme sent i seng, fordi maten og barnestellet og tøyvasken ventet når jobben var slutt. De største problemer oppsto likevel når barnet ble sykt og derfor ikke kunne være på daghjemmet. De fleste av mødrene opplyste at de da ble nødt til enten selv å bli hjemme fra jobben eller også gå på rundtur blant naboer og kjente for å få dem til å passe barnet de første dager inntil en husmorvikar eventuelt kunne komme. Var barnet ofte sykt, kunne påkjenningen være hard for den enslige mor.

Man kunne vente at den slags forsømmelser ville skape vansker i forhold til arbeidsgiveren, og 3 av

mødrene nevnte da også dette som et problem. Nesten samtlige hadde fortalt arbeidsgiveren at de hadde et barn utenfor ekteskap, og nesten samtlige fortalte at de likte arbeidsgiveren eller den nærmeste overordnede og at han/hun i alle fall delvis forsto noen av de problemer som følger med å være enslig mor i yrkeslivet.

SAMMENDRAG

Det er mulig det undertiden er ille å *være* ugift mor. Men det er i alle fall langt fra så ille som dette å *skulle bli* ugift mor. Tiden før fødselen er en tid full av usikkerhet og frykt fordi kvinnene ikke vet hva fremtiden innebærer og hvordan de skal møte den. Noen av kvinnene vi intervjuet, prøvde å unngå å bli ugifte mødre ved å forsøke å få svangerskapet avbrutt, noen så et ekteskap som den eneste løsning på situasjonen og håpet stadig at barnets far skulle ombestemme seg, og andre av kvinnene hadde bestemt seg for å gjennomføre svangerskapet og så adoptere bort barnet så fort som mulig etter fødselen.

Hos de fleste av kvinnene var svangerskapet uønsket, og de håpet stadig på en løsning som ville frita dem for å bli ugifte mødre. Med en slik orientering kan man si at mange av kvinnene trådte uforberedte inn i sin nye rolle. Selv om de hadde hatt god tid til å ordne noen av de praktiske tingene som må til når man skal ha ansvaret for et barn, var tiden ikke blitt utnyttet på en slik måte. Ved fødselen er noen av de ugifte mødre på en måte i samme psykiske og

sosiale situasjon som enkene som uventet blir ens-
lige mødre.

Tiden etter fødselen er av en helt annen karakter. Forholdet til omgivelsene er blitt klarere definert, og det er nå de praktiske vansker, med økonomi og med stell og pass av barnet, som dominerer. De fleste av mødrene mener nå at det var riktig de beholdt barnet, både for deres eget vedkommende og for barnets, selv om de gir uttrykk for at det for begge parter kan bety visse savn.